

# SAMENVATTING TIJDVAK 5

---

1500-1600 16e eeuw

Tijd van ontdekkers en hervormers renaissancetijd

*vroegmoderne tijd*

## **KA 18: het veranderend mens- en wereldbeeld v/d renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling**

Veranderend mens- en wereldbeeld v/d renaissance:

Kenmerken nieuwe mens- en wereldbeeld:

- Men begint meer op zichzelf te vertrouwen en minder naar de kerk  
Naast god gaat de mens nu ook op zichzelf vertrouwen
- Wereld met je verstand bekijken ipv via het geloof een verklaring te zoeken
- ideaalbeeld v/d mens > uomo universales
- De mens wordt als biologisch wezen gezien

Carpe diem wordt het nieuwe motto

Oorzaken veranderend mens- en wereldbeeld:

- Door middel van ontdekkingsreizen, andere culturen ontdekken en kennis verbreden
- Rijke romeinse burgers brengen het oude erfgoed tot leven met geld, Paus geeft de opdracht
- Klassieke werken worden toegankelijk. Die zijn vertaald, bewaard en commentaar gegeven door de moslims

Gevolgen/ Betekenis

De nieuwe informatie zorgt voor kritische mensen dat stimuleert kritiek op misstanden v/d kerk

Het begin van nieuwe wetenschappelijke belangstelling

- ontdekkingsreizen stimuleren wetenschappelijke studies van planten mensen en dieren.
  - humanisten gaan tekenstudies doen en nemen niet alles klakkeloos over
-

## **KA 19: De hernieuwde oriëntatie op het erfgoed v/d klassieke oudheid**

De humanisten gaan zich oriënteren op de Grieken en de Romeinen. Daardoor wordt de kunst realistischer. In de middeleeuwen was dat anders toen was de boodschap belangrijker dan de realistische weergave.

## **KA 20: Het begin van Europese expansie overzee**

Oorzaken op verschillende gebieden:

- Economisch: handel
- Politiek: het veroveren van een groot rijk
- Religieus: Verspreiding van het christendom
- Cultuur: avontuur
- Wetenschap: kennis verzamelen
- technische verbeteringen

Gevolgen

- Economie: Begin van een wereldeconomie
- Politiek: Europa sticht kolonies
- Religieus: christendom wordt een wereldreligie
- Cultuur: Wereldbeeld van de europeanen veranderd
- Wetenschap: demografie > Afrikanen in Amerika

## **KA 21: De protestantse reformatie had splitsing van de christelijke kerk in West-Europa tot gevolg.**

Oorzaak kritiek op de katholieke kerk

- aflaatbrieven/ aflaathandel
- Heiligenverering = verering van mensen die tijdens hun leven op bijzondere wijze hebben getuigd van hun geloof. Zij worden door gelovigen gezien als voorbeeld en aangeroepen als voorsprekers bij God.
- Sacramenten = een gewijde handeling in het christendom waardoor God komt tot de mens.
- Organisatie van de kerk

- Geestelijke misdragen zich
- reformatie is de verandering die gebeurt, waardoor bij het protestantse geloof alleen maar het hoognodige wordt geregeld en dat is de Bijbel. Bij de katholieken gaat het over de poespas zoals de beelden

#### Gevolgen van de reformatie

- Sommige duitse vorsten gaan over tot het Lutheranisme
- Keizer Karel V wil eenheid van het geloof
- oorlog: Duitse vorsten winnen de strijd van **vrede van Augsburg in 1555**
- cuius regio eius religio  
wiens land wiens godsdienst ( Vorst van gebied bepaalt geloof in het gebied)
- de contrareformatie (hervormingsbeweging binnen de Katholieke Kerk )
- godsdienstoorlog
- ontstaan van protestantse geloof

#### **KA 22: Het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat**

Karel V probeerde de Nederlanden te centraliseren dmv raad van State, Staten-Generaal etc. Onder Filips II komt verzet olv Willem van Oranje tegen centralisatie en vervolging van protestanten. Hertog van Alva vermoordt vele edelen daardoor komt er een Nederlandse opstand (1568). Filips komt in geldnood → spaanse furie door Europa. Zuidelijke gewesten horen bij Spanje. Noordelijke gewesten vrede ( Unie van Utrecht ) en daarna Plakkaat van Verlatinghe (1581): onafhankelijkheid. 1588: ontstaan Republiek der Verenigde Nederlanden . 1648: NL erkent als Republiek.

#### **Begrippen:**

erfgoed: Wat geërfd is van eerdere generaties

katholicisme: de katholieke godsdienst en levenshouding

**kerkhervorming:** Letterlijke betekenis: veranderen en verbeteren. Ander woord voor kerkhervorming is reformatie.

**protestantisme:** Geloofsleer van kerkgemeenschappen die zich als gevolg van de reformatie afsplitsen van de rooms-katholieke kerk.

**reformatie:** ook wel de Hervorming genoemd, was een beweging in de 16<sup>e</sup> eeuw die de Rooms-katholieke kerk wilde verbeteren. Het leidde uiteindelijk niet tot hervormingen in de Katholieke kerk, maar tot een kerksplitsing.

**renaissance:** Letterlijke betekenis: wedergeboorte. Vernieuwing van de kunst en levensstijl in Europa die werd geïnspireerd door voorbeelden uit klassieke oudheid.

**wereldbeeld:** De voorstelling die mensen hebben van de werkelijkheid in de wereld.

**Humanisme:** Stroming onder geleerden vanaf de 15e eeuw die zich vooral kenmerkte door hernieuwde studie van de klassieke filosofie, literatuur en kunst.

**Nederlandse opstand:** De opstand van de Nederlandse gewesten tegen hun landsheer, de Spaanse koning Filips II, die uiteindelijk leidde tot een splitsing van de Nederlanden in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden en de vorming van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in het noorden.